

С. І. КРАВЧЕНКО, аспірант
(Донецький національний технічний університет)

РОЛЬ І МІСЦЕ ЕКОНОМІЧНОГО ОБГРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМАЛІЗАЦІЇ МОТИВІВ ЇХ ЗДІЙСНЕННЯ

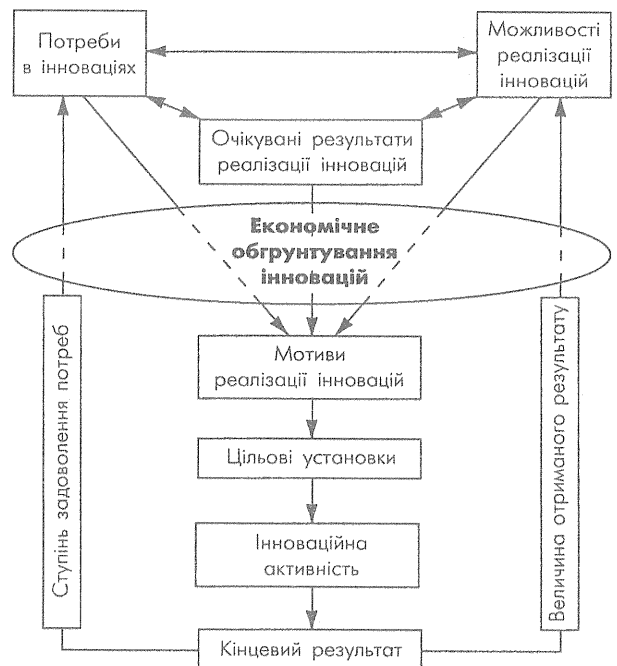
Наукові праці МАУП, 2002, вип. 3, с. 142–144

Мотивація інноваційної діяльності як складний процес зумовлена сукупним впливом великої кількості різноманітних факторів, одним з яких (найчастіше визначальним) є економічна зацікавленість суб'єктів господарювання в кінцевих результатах. З огляду на це, а також приймаючи до уваги той факт, що реалізація більшості інновацій по суті спрямована на забезпечення певного ефекту (результату), цілком обгрунтовано формалізованим відображенням мотивації цього виду діяльності можна вважати величину економічної результативності. Або іншими словами — економічна результативність інновацій є вербально вираженою причиною, що переконує у доцільності (недоцільності) розробки та реалізації різного роду нововведень. При цьому позитивна результативність (або очікування такої), будучи відправним пунктом мотивації інноваційної діяльності загалом, є своєрідним вектором, що характеризує спрямованість на використання інновацій, а її розмір — величиною цього вектора, тобто силою цієї спрямованості.

Таке становище суттєвою мірою зумовлює важливість і місце економічного обгрунтування інновацій у процесі їх мотивації та забезпеченні успішної реалізації. А саме за допомогою цього науково-прикладного інструменту може бути формалізовано, уточнено й усвідомлено визначальні мотиви здійснення інноваційної діяльності, а згодом встановлено величину отриманого результату і ступінь досягнення поставлених цілей. Власне, тому сучасний менеджер тільки тоді приймає остаточне рішення про впровадження

будь-якого нововведення, коли одержує досить чітке уявлення про очікуваний рівень реалізації економічних інтересів свого підприємства.

Таким чином, економічне обгрунтування інновацій як основний елемент процесу мотивації їх реалізації має визначальне значення в забезпеченні кінцевого успіху інноваційної діяльності (рисунок).

Спрощена модель мотивації
інноваційної діяльності

Відповідно до моделі, наведеної на рисунку, саме за допомогою економічного обґрунтування інновацій відбувається остаточної формалізація основних мотивуючих факторів (потреби в інноваціях, можливості й очікувані результати їх реалізації) у конкретні спонукання або мотиви здійснення інноваційної діяльності, тобто перехід від невизначеної зацікавленості в інноваціях до формування чітких і стійких економічних мотивів постійного їх використання. Коротко розглянемо складові наведеної моделі.

Характеризуючи один з найважливіших мотивуючих до здійснення інноваційної діяльності факторів “потреби в інноваціях”, зазначимо, що практично всі існуючі потреби в інноваціях значною мірою зумовлені економічними інтересами суб’єктів-новаторів, оскільки істотно впливають на результативність їх функціонування. У цьому зв’язку розвиток науково-методичної бази економічного обґрунтування інновацій, що дає змогу не тільки чітко формалізувати мотиви і спонукання новаторів, а й об’єктивно встановлювати можливі наслідки їх дій, є обов’язковою умовою забезпечення ефективного управління інноваційною діяльністю.

В умовах ринку інноваційна діяльність суб’єктів господарювання, як правило, характеризується наявністю великої кількості різноманітних напрямків подальшого розвитку. Однак на практиці різноманіття варіантів, що існує, суттєво обмежується реальними можливостями вітчизняних підприємств. Тому як наступний мотивуючий фактор окремо виділено “можливості реалізації інновацій”. При цьому особливо помітно те, що зіставлення існуючих потреб в інноваціях з реальними можливостями їх реалізації так само відбувається у процесі економічного обґрунтування. У цьому зв’язку на особливу увагу заслуговують питання проведення всебічної експертизи потенційних джерел фінансування інновацій, а також добору найпривабливіших з них.

Не менш важливим є фактор “очікувані результати реалізації інновацій”. Тут ідеться про необхідні витрати на їх створення та впровадження, а також про заплановані результати від використання. Значущість цього фактора також висока, оскільки він суттєво зумовлює як потреби в інноваціях, так і можливості їх реалізації. Так, з одного боку, високі інвестиційні витрати і віддаленість у часі кінцевого результату можуть бути основною причиною відмовлення від впро-

вадження інновацій (насамперед через обмежені можливості суб’єкта господарювання). Однак, з іншого боку, очікувана результативність нововведень цілком реально може сприяти появі можливості залучення раніше недоступних джерел фінансування, а також породжувати раніше відсутні потреби в інноваційних змінах. При цьому, як і в попередніх випадках, якісь остаточної висновки можна зробити тільки на підставі результатів об’єктивного економічного обґрунтування інновацій.

Таким чином, розглянуті мотивуючі фактори інноваційної діяльності є взаємозалежними та взаємозумовленими, а породжувані ними мотиви можуть бути формалізовані й усвідомлені насамперед у процесі економічного обґрунтування інновацій. При цьому саме чітка усвідомленість мотивів, що виникають, дає змогу суб’єкту-новатору не тільки виробити конкретні цільові установки стосовно інноваційної діяльності, а й належним чином спланувати, а потім і успішно здійснити інноваційний процес. А відтак, усвідомлена необхідність і доцільність інноваційних змін суттєво визначають інноваційну активність суб’єктів господарювання.

Згодом, коли в результаті інноваційної активності суб’єкта буде отримано певний кінцевий результат, встановлені цілі, а отже, і мотивуючі потреби, можуть бути досягнуті або ні. У цьому зв’язку особливого значення у процесі мотивації набуває такий фактор, як ступінь задоволення результатами інноваційної діяльності. Важливість цього фактора зумовлена тим, що суб’єкти господарювання, як правило, прагнуть уникнути того, що асоціюється в них з незадоволенням потреб, й обирають шлях, який вже призводив до їх задоволення. Причому вибір цього шляху залежить уже не від величини очікуваної винагороди, а від того, якою мірою новатор почуває себе задоволеним від досягнутої раніше поставленої мети. Оцінити цей ступінь задоволення можна також за допомогою економічного обґрунтування, яке тепер на підставі кінцевого результату дає змогу стверджувати про доцільність чи недоцільність впровадження інновацій.

Зазначимо, що кінцевий результат інноваційної діяльності не тільки характеризує ступінь задоволення конкретної потреби, а й суттєво визначає подальшу можливість задоволення інших потреб, у тому числі таких, що раніше не мали реалізації через відсутність можливостей. Наприклад, у випадку досягнення істотного пози-

тивного результату, тобто одержання надприбутку, у підприємства можуть з'явитися додаткові можливості реалізації інноваційного проекту, який раніше був відхилений через відсутність коштів.

Таким чином, економічне обґрунтування інновацій є важливою складовою мотивації та планування інноваційної діяльності, яка дає можливість суб'єкту-новатору приймати ефективні управлінські рішення.